

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАВЧАННЯ

УДК 316.47-057.875/-054.6:378.147.88(477)
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2021-95-1

**ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ
ДО СУЧАСНИХ УМОВ ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ**

Божко Наталія Михайлівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

nmb51mail@gmail.com
orcid.org/0000-0001-5009-9967

Стаття присвячена обговоренню проблем і завдань, які зараз стоять перед вищою школою України. Одним із головних є досягнення більш високого рівня засвоєння нового знання за умов сучасної ситуації, пов'язаної з карантинном. У статті робиться спроба розглянути деякі проблеми та ризики сучасної ситуації у навчанні студентів-іноземців, які приїхали в Україну. Сучасні умови існування та функціонування усієї системи освіти пов'язані з реалізацією дистанційного навчання, яке стало своєрідним методичним та поведінковим викликом як для викладачів, так і для студентів. Зараз Україна активно працює над подоланням певних проблем, пов'язаних із цим. Більшість учасників процесу дистанційного навчання лякає відсутність зворотного зв'язку, що завжди забезпечувало особистий контакт студента з викладачем та відбувалося у звичному оточенні. Говорячи про контингент іноземних студентів, які навчаються зараз в Україні, маємо відзначити, що навчання за кордоном примушує цих молодих людей пристосовуватися не лише до нового мовного та культурного оточення, але й до абсолютно незнайомих раніше правил та норм. Це стосується не тільки обов'язковості/необов'язковості відвідування аудиторних занять, форм контролів, відпрацювання заборгованостей тощо. Серйозною проблемою як для викладача, так і для студентів стало саме відвідування дистанційних занять, яке за час карантину значно впало. Серед фактів, що впливають на активність участі студентів у дистанційних заняттях, треба відзначити перш за все психологічний вплив величезної кількості негативної інформації, збільшення депресивних станів серед учнів та певне розчарування у майбутніх результатах навчання. Важливими негативними факторами є також низька самодисципліна та небажання брати участь у новій формі навчання без звичного примусу з боку родини або викладача, що часто призводить до втрати відповідальності. Серед головних показників, які треба враховувати під час підготовки та планування дистанційних занять, є етнічна приналежність студентів та їх готовність прийняти можливість навчатися без звичної присутності викладача та поза оточенням звичних матеріальних об'єктів. Саме тому, на думку більшості викладачів-практиків, у загальній педагогіці та методиці викладання іноземних мов треба використовувати антропоцентричний підхід, який враховує особливості певних етнічних груп учнів задля створення методичних інструментів управління педагогічною взаємодією.

Ключові слова: *дистанційне навчання, антропоцентричний підхід, відвідування занять, самостійна робота, контакт з викладачем.*

**PROBLEMS AND FEATURES OF ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS
TO MODERN CONDITIONS OF THE EDUCATIONAL SPACE OF UKRAINE**

Bozhko Natalija Mikhailovna,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Language Training
Kharkiv National Automobile and Road University

nmb51mail@gmail.com
orcid.org/0000-0001-5009-9967

The article is devoted to the discussion of problems and tasks that are relevant for the higher school of Ukraine. One of the main tasks is achievement of a higher level of new knowledge acquisition in the current situation related to quarantine. The article attempts to consider some problems and risks of the current situation in the education of foreign students who came to Ukraine. Modern conditions of existence and functioning of the entire education system are associated with the implementation of distance learning, which has become

a kind of methodological and behavioral challenge for both teachers and students. Now Ukraine is actively working to overcome certain problems related to this problem. Most of the participants in the distance learning process are frightened by the lack of feedback, which was previously provided by the student's personal contact with the teacher and took place in a familiar environment. Speaking about the foreign students currently studying in Ukraine, it should be noted that studying abroad forces these young people to adapt not only to the new language and cultural environment, but also to completely unknown rules and norms. And this applies not only to the obligatory/optional attendance of classroom classes, forms of control, working with academic obligations, etc. A serious problem for both teachers and students was the attendance of distance learning, which dropped significantly during the quarantine. Among the facts influencing the activity of students' participation in distance learning, it should be noted, first of all, the psychological impact of a huge amount of negative information, increasing depression among students and some frustration with future learning outcomes. Another important negative factor is low self-discipline and unwillingness to participate in a new form of learning without the usual coercion from the family or teacher, which often leads to loss of responsibility. Among the main indicators that should be taken into account when preparing and planning distance learning are the ethnicity of students and their willingness to accept the opportunity to study without the usual presence of the teacher and outside the usual material objects. That is why, according to the majority of practicing teachers, in general pedagogy and methods of teaching foreign languages it is necessary to use an anthropocentric approach that takes into account the characteristics of certain ethnic groups of students in order to create methodological tools for managing pedagogical interaction.

Key words: *distance learning, anthropocentric approach, attending classes, independent work, contact with the teacher.*

Вступ

Ситуація, пов'язана з COVID-19, яка склалася зараз у системах освіти більшості країн, негативно впливає на успішність їхнього функціонування та призводить до певного гальмування навчального процесу.

Звичайно, це стосується і України, в якій на початок 2020–2021 навчального року були зараховані на навчання 1 млн. 200 тис. осіб.

Відомо, що Україна останніми роками посідає одне з провідних місць серед країн, які займаються підготовкою іноземних студентів. Як у 2019–2020, так і у 2020–2021 роках у закладах освіти України навчалися більш ніж 70 тисяч іноземних студентів. Їх більшість склали представники східних та азійських держав. На першому місці за кількістю громадян Індії (приблизно 25%), значна частина яких здобуває медичну освіту. Ще 20% студентів-іноземців – представники Марокко, Нігерії та Єгипту. До того ж слід пам'ятати, що ця цифра дещо збільшилася за рахунок тих, хто був зарахований у останні місяці 2020 року.

Саме тому досягнення успішності педагогічної і наукової діяльності усієї системи освіти є дуже важливим питанням, а обговоренням проблем лінгвокультурної адаптації та пристосування до нових, незвичних умов навчання та існування студентів-іноземців активно займаються педагоги, психологи та вчені-етнологи. Ці питання стали ще більш важливими та потребують дослідження у сучасних умовах карантинних обмежень.

Метою статті є спроба розглянути деякі проблеми та ризики сучасної ситуації у навчанні студентів-іноземців, які приїхали отримати вищу освіту в Україні. Головна

увага приділяється їх участі у дистанційній формі навчання, яка зараз є головною серед інших форм, але має певні труднощі у досягненні високих результатів у зв'язку з карантинними обмеженнями.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Проблема досягнення більш високого рівня засвоєння нового знання є однією з головних у сучасній вищій школі. Зараз, у нових умовах існування, ця робота стає ще більш актуальною.

Академік Ю.О. Шепель ще у 2018 році щодо цього писав так: «У сучасній освіті досить гостро постають завдання щодо підвищення ефективності навчання на усіх рівнях. Основна проблема при цьому полягає в пошуку таких засобів і способів навчання, які б сприяли не тільки міцному, осмисленому засвоєнню знань, але й формуванню універсальних способів навчальної діяльності, пізнавальних, творчих організаційно-діяльнісних якостей у студентів, набуттю ними особистісного досвіду пізнання» (Лінгвістика. Лінгвокультурологія, 2018: 7).

Останніми роками вчені та фахівці, які працюють у сфері вищої освіти, достатньо плідно займаються цими питаннями. Сьогодні така робота, особливо те, що стосується дистанційного навчання, потребує пильної уваги.

Зараз багатьма вченими та викладачами-практиками ведеться активна робота щодо дослідження ефективності та створення його нових форм. Цією роботою займалась величезна кількість учених з різних країн, у тому числі з України. Наприклад, до вирішення теоретичних та практичних завдань щодо використання комп'ютерних технологій, розроблення

дистанційних курсів у освіті, була залучена значна кількість фахівців, таких як Е.Г. Азімов, М.Ю. Бабенко, О.М. Богомолів, В.П. Беспалько, О.М. Білик, Ю.С. Брановський, М.Ю. Бухаркіна, О.С. Валіт, Б.С. Гершунській, В.М. Кухаренко, І.М. Кушнір, Н.С. Моргунова, В.В. Олійник Є.С. Полат, П.В. Стефаненко, П.Н. Таланчу.

Така тематика зараз є дуже актуальною. Про це свідчить пильна увага до неї на всіх конференціях лінгвістів та викладачів-практиків, що займаються викладанням іноземних мов. Так, у Харкові протягом 2020 та 2021 років вона становила до 15–20% усіх доповідей міжнародних та міських конференцій, які проводилися, наприклад, у закладах вищої освіти.

2. Методологія та методи

Під час дослідження проблем дистанційного навчання студентів-іноземців за умов карантину були використані методи аналізу та узагальнення наукових поглядів на проблеми дистанційної освіти загалом, а також наведені певні статистичні дані та деякі результати опитування за названою темою.

3. Результати та дискусії

Складна сьогодення ситуація, пов'язана з пандемією, загострила всі проблеми, пов'язані з функціонуванням систем освіти усіх країн. Сучасні умови їх існування та функціонування пов'язані з реалізацією саме дистанційного навчання, яке стало своєрідним методичним та поведінковим викликом не лише для викладачів усіх країн, але й для більшості студентів. Навіть залучення сучасних інформаційно-комунікативних технологій поки що не забезпечує дуже значних успіхів у цій сфері. Дуже важливим моментом є відсутність матеріально-технічного забезпечення у багатьох університетах різних країн. Негативно впливають також відсутність наявності широкого покриття інтернет-мережею територій певних країн та низький рівень життя населення.

У багатьох країнах взагалі немає значного досвіду дистанційного навчання. Зараз Україна активно працює над подоланням певних проблем, пов'язаних з цим. Хоча дистанційне навчання в Україні було започатковано ще у 1997 році у Національному технічному університеті «ХПІ», Харківському національному університеті радіоелектроніки та Львівському інституті менеджменту, проте, як відзначають дослідники цього питання, суттєвої активності у цьому процесі в університетах України певний час не спостерігалось (Кухаренко, Бондаренко, 2020: 7). Навіть зараз більшість учасників процесу дистанційного навчання лякає відсутність зворотного зв'язку, що завжди

забезпечувало особистий контакт студента з викладачем та відбувалося у звичному оточенні.

Зараз досвід дистанційної освіти вже має значна кількість американських та європейських університетів. Уряди більшості європейських країн зацікавлені у розвитку мережі дистанційного навчання, хоча підходить до його особливостей та сам контингент, який навчається дистанційно, дуже різняться. Наприклад, у Великій Британії таке навчання довгий час було розраховано перш за все на фахівців-мігрантів для їхньої скорішої адаптації та інтеграції у суспільство. Німеччина та Голландія більшу увагу приділяли студентам університетів. В Італії на державному рівні фінансується спеціалізований телеканал саме для підтримки дистанційного навчання.

Досвід дистанційної навчальної роботи ще з 70–80-х років ХХ століття мають також Індія, частина африканських країн, зокрема Алжир, Танзанія, Кенія, Нігерія, Замбія, але для більшості країн світу практично повний перехід на дистанційне навчання став значним випробуванням.

Україна зараз активно працює над цією проблемою. Назвемо основні моделі дистанційного навчання, які використовуються для всіх категорій студентів. Отже, ними є інтеграція очного та дистанційного навчання; навчання через мережу (автономні курси дистанційного навчання або віртуальні школи, кафедри або університети); мережеве навчання та кейс-технології; відеоконференції, інтерактивне телебачення. Головними формами організації дистанційного навчального процесу є лекції і консультації; семінари; відеоконференції (вебінари); лабораторно-практичні заняття, що проводяться як групові або індивідуальні роботи; тести – контрольні роботи, які проходять у режимі реального часу.

У дистанційне навчання зараз залучені студенти з різних країн, які приїхали, щоб отримати вищу освіту. Говорячи про контингент іноземних студентів, які навчаються зараз в Україні, маємо відзначити, що навчання за кордоном примушує цих молодих людей пристосовуватися не лише до нового мовного та культурного оточення, але й до абсолютно незнайомих раніше правил та норм. Це стосується не тільки обов'язковості/необов'язковості відвідування аудиторних занять, форм контролів, відпрацювання заборгованостей тощо.

Серйозною проблемою як для викладача, так і для студентів стає саме відвідування дистанційних занять. На жаль, за час карантину воно значно впало. Напри-

клад, проведені нами підрахунки щодо відвідування таких занять певними категоріями студентів навесні та восени 2020 року демонструють його зменшення. Так, на першому етапі присутність на таких заняттях, наприклад, у групах індійських студентів становила від 50 до 100%, вихідців з Нігерії та Гани – 70–90%, Марокко – 40–50%, Туреччини – 25–30%, Єгипту – 20–30%. На жаль, восени ці цифри зменшилися приблизно на третину.

Серед фактів, що впливають на активність участі студентів у дистанційних заняттях, треба відзначити перш за все психологічний вплив величезної кількості негативної інформації, збільшення депресивних станів серед учнів та певне розчарування у майбутніх результатах навчання. Ще одним негативним фактором є те, що частина студентів, яка встигла у часи послаблення карантину виїхати на батьківщину, потім не змогла повернутися та залишилася з родиною, що також певним чином негативно вплинуло на дисципліну та готовність приділяти навчанню потрібну кількість часу. Важливими негативними факторами є також низька самодисципліна та небажання брати участь у новій формі навчання без звичного примусу з боку родини або викладача, що дуже часто призводить до втрати відповідальності.

О.М. Маковей щодо цього відзначає, що «у дистанційному навчанні важливим залишається забезпечення студентської самостійності у здобутті знань, їхньої компетентності у користуванні різноманітними джерелами інформації. Самостійне придбання знань не повинно мати пасивний характер, навпаки, студент із самого початку повинен бути залучений до активної пізнавальної діяльності, до застосування здобутих знань для вирішення різноманітних проблем навколишньої дійсності» (Маковей, 2020: 126).

До того ж навчання вдома, в оточенні членів родини, які не розуміють мову, якою проводяться заняття, та не в змозі проконтролювати, наприклад, розклад занять, їх наповнення та вимоги до виконання, приводить до значного зниження результативності навчання. Певні проблеми з'являються під час проведення занять у зв'язку з якістю роботи Інтернету. Крім цього, частина студентів не має комп'ютера й використовує мобільний телефон, що не сприяє якості засвоєння матеріалу та, відповідно, виконання завдань під час або після закінчення заняття.

Серед головних негативних причин, а також проблем із дистанційним навчанням дослідники називають відсутність без-

посереднього контакту з викладачем, що породжує наявність певного відчуття ізоляваності студента від навчального процесу та приводить до третього негативного фактору, а саме порушення дисципліни.

Без сумніву, зараз усі розуміють, що пандемія вплинула на всі сфери життя суспільства. Саме тому, спираючись на сучасні соціально-економічні показники та опитування молоді по всьому світі, міжнародні організації (ООН, ЮНЕСКО тощо) займаються пошуком та аналізом основних проблем молодих людей усіх країн та континентів. Серед них ключовими проблемами молоді називають різке підвищення рівня безробіття. Навіть у розвинутих країнах Європи молодь усе частіше опиняється у ситуації тимчасової або неповної зайнятості та з ризиком втрати роботи й доходу. Важливим моментом є також те, що у більшості країн ми бачимо зниження рівня доступності освіти. Дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР – міжнародної організації, що об'єднує 37 країн світу, що визнані країнами з високим доходом громадян), яке було проведено у 59 країнах, демонструє, що, незважаючи на створені у більшості держав можливості для дистанційного навчання, лише половина учнів змогла отримати доступ до всієї навчальної програми. За оцінкою експертів, один втрачений молодтю людиною навчальний рік є еквівалентним втраті від 7% до 10% доходу на подальше життя.

Обмеження вільного переміщення та роботи навчальних закладів, встановлення норм соціального дистанціювання та деякі інші моменти негативно вплинули на ментальне здоров'я молоді. Крім цього, більшість молодих людей перебувала та продовжує перебувати під тиском достатньо суперечливої інформації про вірус та ситуацію у світі. Все це, як відзначають дослідники, негативно вплинуло на рівень довіри з боку молоді до державних інституцій на дії урядів країн та, звичайно, до навчальної політики загалом.

Хоча слід відзначити, що цей процес почався ще до початку пандемії. Наприклад, проведене у 2018 році в групах іноземних студентів (представники Марокко, Індії, Єгипту, Туреччини, Палестини, Монголії та Узбекистану) з двох університетів Харкова опитування (тест Рокіча) показало, що пізнання (можливість розширення власної освіти, кругозору, загальної культури, інтелектуального розвитку) в жодного з опитуваних не було поставлено на перше місце. Його оцінка важливості починалася лише з 4-го місця, а більшість (50%)

оцінили його значущість лише з 12-го до 18-го місця з 18 принципів, якими вони користувалися у власному житті.

На жаль, все це зараз призвело до певного падіння позитивності у ставленні до самої участі студентів у навчальному процесі. Вони не в змозі реально оцінити можливі результати, перспективи та наслідки отримання вищої освіти, а значна кількість молодих людей просто втрачає на певний час віру у достойне існування в майбутньому, «постковідному» світі. Певні втрати вже поніс сам ринок студентської мобільності. Значна кількість майбутніх студентів з обмеженими фінансовими можливостями вимушені будуть відмовитися від отримання вищої освіти або шукати місця у більш доступних державних закладах освіти. Однак при цьому слід пам'ятати, що отримати доступ до цього зможуть далеко не всі бажаючі.

Саме тому значна кількість західних фахівців у сфері вищої освіти має певні сумніви щодо швидких технологічних змін у цій сфері, адже досягнення ефективності онлайн-навчання потребує більшого часу для втілення та значних ресурсів.

Певну особливість має власна оцінка наслідків отримання вищої освіти у іншій державі, хоча наявність диплома про вищу освіту, що отримана за кордоном, продовжує залишатися дуже позитивною характеристикою та допомагає у становленні майбутньої кар'єри, тому більшість студентів не збиралася та їй не збирається кинути навчання, і навіть тоді, коли вимушені залишатися за межами України, вони продовжують навчання, хоча, як уже відзначалося, не завжди роблять це дуже якісно.

Серед головних показників, які треба враховувати під час підготовки та планування дистанційних занять, є етнічна приналежність студентів та їх готовність прийняти можливість навчатися без звичної присутності викладача за умов навчальної аудиторії та поза оточенням звичних матеріальних об'єктів (журнал присутності, дошка, парти тощо) та студентів власної групи.

Для всіх студентів істотне значення має сам алгоритм заняття, який певним чином включає готовність студента до сприйняття нового або закріплення вже вивченого матеріалу. Перше місце, звичайно, посідає своєрідний сценарій заняття, який включає написання на дошці дати та теми, фіксування присутності учнів у журналі групи, запис нової лексики та головної інформації у зошиті у вигляді плану або тез. Дуже важливим є підбиття підсумків заняття з оцінкою роботи його учасників. Найважливішим, на нашу думку, є виконання значної кіль-

кості письмових вправ, які не лише активізують безпосередню участь у уроці, але й дають можливість для багаторазового та більш заглибленого повторення матеріалу, що вивчався. Це також потім забезпечує підготовку до наступної контрольної роботи, тому що фіксує необхідні для повторення контрольні моменти.

Вже річний досвід проведення такої роботи у групах іноземних студентів доводить, на нашу думку, необхідність письмового виконання таких завдань, тому що ця форма роботи не лише підтримує навички письмового мовлення, але й сприяє кращому засвоєнню нового матеріалу. До того ж переписування речень у повній формі дає змогу не втрачати навички письма. Контроль у вигляді тестів, у яких просто необхідно вибрати та вставити потрібні форми у вже надруковані речення або доставити позначку «так» чи «ні», не є продуктивним. До того ж така форма контролю легко дає змогу студентам, які знаходяться поза безпосереднім наглядом викладача, обмінюватися потрібною інформацією, що зменшує результативність контролю.

Висновки

Хоча робота щодо оцінки продуктивності дистанційного навчання та пошуку нових шляхів до покращення мовної і загальнонаукової підготовки студентів-іноземців зараз ведеться в усіх країнах і має позитивні наслідки, її результати не вирішують багатьох проблем, що постають перед викладачами-практиками. На нашу думку, кожна окрема навчальна ситуація є унікальною, тому потребує відповідного аналізу та розроблення нових підходів до її вирішення.

Робота в межах дистанційного заняття дуже різниться залежно від етнічної приналежності студентів групи. Цім зараз дуже активно займаються фахівці з методики викладання української або російської мови як іноземної. Швидкість та ступінь засвоєння, а залежно від цього – успішність адаптаційних процесів (особливо за умов сучасної ситуації, пов'язаної з карантинном) завжди залежать не стільки від індивідуальних психологічних характеристик, скільки від готовності до міжкультурної комунікації, яка завжди скерована етнічною приналежністю учнів. Саме тому, на думку більшості викладачів-практиків, у загальній педагогіці та методиці викладання іноземних мов треба використовувати антропоцентричний підхід, який враховує особливості певних етнічних груп учнів задля створення методичних інструментів управління педагогічною взаємодією.

Підбиваючи певні підсумки, маємо підкреслити, що всі вже добре розуміють, що

дистанційне навчання – це не лише модна сучасна практика або тимчасове захоплення науковців. Воно є спробою зберегти кращі досягнення традиційної освіти. Саме тому цей напрям повинен і надалі активно розвиватися та перебувати у центрі уваги наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ісмаїлова Л.Л. Дистанційне навчання: переваги та недоліки використання освітніх платформ під час вивчення української мови як іноземної у період карантинних заходів. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. Вип. 32. С. 190–193.

2. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстремне дистанційне навчання в Україні : монографія. Харків : Міська друкарня, 2020. 409 с.

3. Исследования по повестке форума «Сильные идеи для нового времени». Новая молодежная повестка. Новые формы развития и поддержки молодежи в период пандемии, вызванной COVID-19. Агентство стратегических инициатив. Высшая школа экономики. URL: <https://roscongress.org/materials/issledovaniya-po-povestke-foruma-silnye-idei-dlya-novogo-vremeni> (дата звернення: 18.04.2021).

4. Лінгвістика. Лінгвокультурологія : збірник // Лінгвістичні та лінгвокультурологічні аспекти навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України / за заг. ред. Ю.О. Шепеля. Дніпро : Роял Принт, 2018. Т. 12. Ч. 1. 418 с.

5. Маковой О.М. Дистанційне навчання – нова методична форма освітнього процесу у ЗВО. *Інновації та традиції у мовній підготовці студентів* : матеріали міжнародного науково-практичного семінару 8 грудня 2020 року. Харків : видавництво Іванченка І.С., 2020. С. 124–126.

6. Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів : збірник наукових статей за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня 2020 року). Харків : ХНАДУ, 2020. 335 с.

7. Стефаненко П.В. Дистанционная система обучения в высшей школе : монография. Киев, 2012. 396 с.

8. Шторм первых недель: как высшее образование шагнуло в реальность пандемии / авт. коллектив: А.В. Клягин и др. Москва : НИУ ВШЭ, 2020. 112 с.

REFERENCES

1. Ismailova L.L. (2020) Dystantsiine navchannia: perevahy ta nedoliky vykorystannia osvithnikh platform pid

chas vyvchennia ukrainskoi movy yak inozemnoi u period karantynnykh zakhodiv. *Naukovi zapysky Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu: [zbirnyk]*. Vip. 32. P. 190–193 [in Ukrainian].

2. Kukharenko V.M., Bondarenko V.V. (2020). Ekstrene dystantsiine navchannia v Ukraini [Emergency distance learning in Ukraine]: monohrafiia. Kharkiv: Miska drukarnia. 409 p. [in Ukrainian].

3. Yssledovaniya po povestke foruma “Sylnye ydey dlia novoho vremeny”. Novaia molodezhnaia povestka. Novue formu razvytyia y podderzhky molodezhy v peryod pandemyu, vuzvannoi COVID-19. Ahenstvo stratezhicheskyykh ynytsyatyv. Vusshaia shkola ekonomyy [Research on the agenda of the forum “Strong Ideas for the New Time”. New youth agenda. New forms of development and support for young people during the COVID-19 pandemic. Agency for Strategic Initiatives. High School of Economics]. <https://roscongress.org/materials/issledovaniya-po-povestke-foruma-silnye-idei-dlya-novogo-vremeni> [in Russian].

4. Lihvistyka. Lihvokulturolohiia : zbirnyk [Lihvistychni ta lihvokulturolohichni aspekty navchannia inozemnykh studentiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy] (2018) [Linguistics. Linguistic and cultural studies: collection [Linguistic and linguistic cultural aspects of teaching foreign students in higher educational institutions of Ukraine] / za zah. red. Yu.O. Shepelia. Dnipro : Roial Prynnt, V. 12. P. 1. 418 p. [in Ukrainian].

5. Makoviei O.M. (2020) Dystantsiine navchannia – nova metodychna forma osvithnoho protsesu u ZVO. [Distance learning is a new methodical form of the educational process in the Free Economic Zone]. *Innovatsii ta tradytsii u movnii pidhotovtsi studentiv* : materialy mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho seminaru 8 hrudnia 2020 roku. Kh. : vydavnytstvo Ivanchenka I.S. P. 124–126. [in Ukrainian].

6. Problemy i perspektyvy movnoi pidhotovky inozemnykh studentiv [Problems and prospects of language training of foreign students]: zbirnyk naukovykh statei za materialamy KhIV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (23 zhovtnia 2020 r.). Kharkiv: KhNADU, 2020. 335 p. [in Ukrainian].

7. Stefanenko P.V. (2012) Dystantsyonnaia sistema obuchenya v vusshei shkole [Distance learning system in higher education]: Monohr. Kyev. 396 p. [in Russian].

8. Shtorm pervykh nedel’: kak vsshee obrazovanie shagnulo v real’nost’ pandemii. (2020) [The storm of the first weeks: how higher education stepped into the reality of the pandemia] [Avt. kolektiv: A.V. Klyagin i dr.]. M.: NIU VSHE. 112 p. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 27.04.2021.

The article was received 27 April 2021.